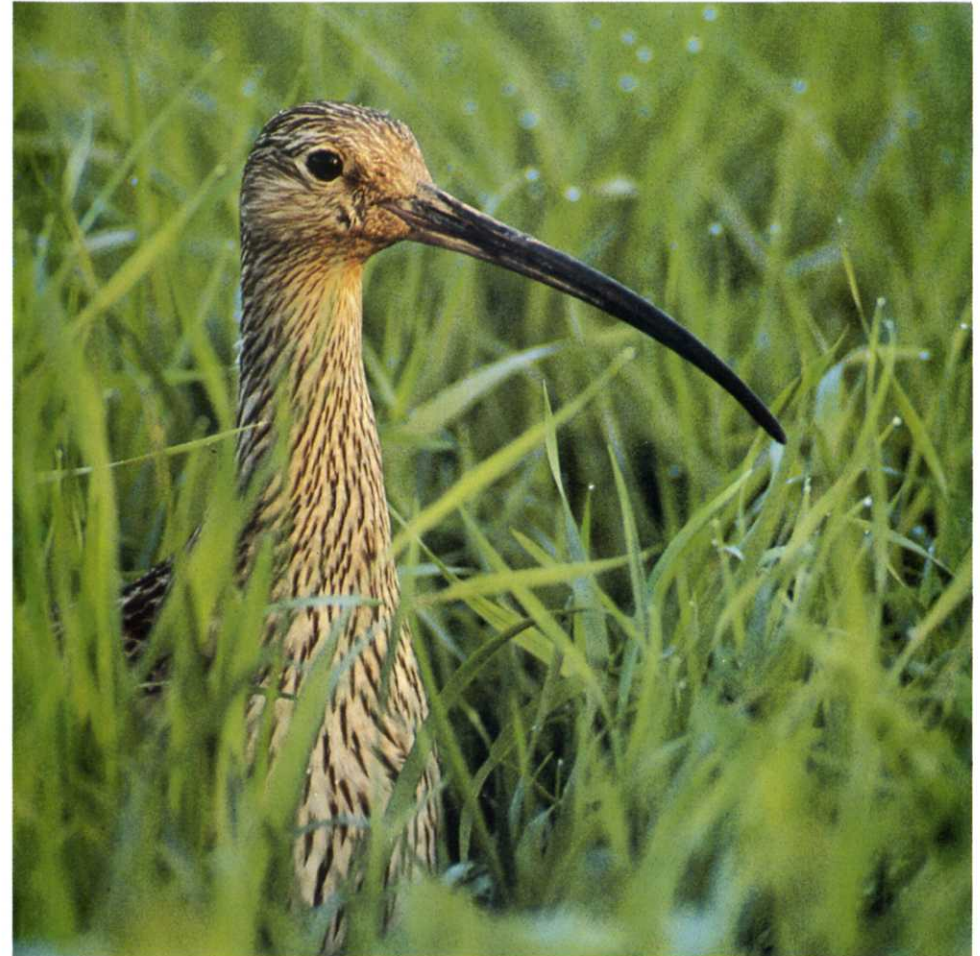

Böle och Fallsbjörken är länets kanske mest värdefulla beteshagar.
Back Gustaf Andersson ägnade större delen av sitt liv åt blommorna, fåglarna och husdjuren i de vackra ängarna.
Nu är Back Gustaf borta.
Leksands fågelklubb vill tacka Back Gustaf och minnas honom med denna bild.

Foto: Anders Hans

Redaktionens sida

Ansvarig utgivare:	Staffan Müller, Sunnanäng 35, 793 90 Leksand, tel. 0247-611 06
Redaktion	Staffan Müller, Sören Stenberg och Anders Hans
Medlemsavgifter 1995:	Vuxna 75:- Famijemedlemmar 30:- Ungdomar födda 1974 och senare 30:-
Adressändringar till:	Henry Pollack, Klockarvägen 4 790 30 Insjön, tel. 0247- 409 64
Postgironr: 438 26 34-6	Bankgironr: 456-4373

Tidskriften ges ut 4 ggr/år. Fågelklubbens medl. får den utan kostnad.

Innehållsförteckning:

3	1995	15	Årsberättelse för Leksands fågelklubb 1994
5	Europeiska naturvårdsåret 1995 Odlingslandskapet	23	Svenska vinterfågelräkningen
9	Fågellivets förändring i jordbruks bygden under de senaste 50 åren	25	Ringmärkningen vid Limsjön 1994
14	Hur skall det gå nu då?	29	Pilgrimsfalken i Leksand 1995
		30	Höstprogram 1995
		31	Sen sist från Insjön

Omslagsbild: Storspoven, odlingslandskapets fågel

Foto: Bogdan Persson

1995

✉ Staffan Müller

Det känns ganska meningslöst att försöka sia om fågelåret 1995, det som kommer det kommer.

Men, 1995 känns på något sätt som ett viktigt år för fågelskådningen och fågelklubbarna i landet.

SOF, Sveriges ornitologiska förening fyller 50 år.

Så värst mycket äldre är inte fågelskådningen här i landet.

Det som hände tidigare var nog också fågelskådning, fast mer med hjärna än med hjärta. Carl von Linné, Rosénus och alla andra dåtidens naturvetare, lade en vetenskaplig prägel på sina kontakter med fågellivet. De lade på så sätt en grund för dagens fågelskådande som i större utsträckning än tidigare blivit en njutning och ett nöje.

Dagens moderna fågelskådare saknar i de flesta fall det tålmod och den ambition som också präglat Gustaf Rudebecks, P-O Swanbergs, Viking Olsons och för all del också mer närliggande ornitologers arbete.

Det är de här sist nämnda som är upphovsmän till den svenska fågelskådningen. Det är således inte mer än 50 år sedan Gustaf Rudebeck och P-O Swanberg och några andra "udda" studenter vidtog de första åtgärderna för att grundlägga det som sedan blivit en folkrörelse.

Tyvärr känns framtiden för ornitologin, fågelskådandet och fågelskyddet inte helt okomplicerad.

I takt med tidens gång, ökar pressen på den naturintresserade, precis som på alla andra. Utbudet av aktiviteter, jakten på det

materiella (även det mest basala) och ökande krav från det "postindustriella" samhället gör att tiden inte räcker till.

När utrymmet för fria aktiviteter krymper, tenderar intresset för krävande engagemang att minska. Detta kommer att drabba svensk natur- och viltvård. De "gröna uniformerna" som är svenska jägares och svenska fågelskådares signum, byts allt mer sällan ut mot det "blåstall" som vilt- och biotopvårdsarbetet kräver.

Många av de fågelintresserade i Sverige hinner inte längre med det tunga och tråkiga naturvårdsarbetet, påtryckningsarbetet mot myndigheter och företag eller enskilda, i syfte att förbättra miljön för fåglarna.

Lika lite hinner många inom dagens jägarkår med det nödvändiga viltvårdsarbetet.

Man "river av" en skådarhelg då och då eller laddar upp för några dar under älgjaksveckan. Inte mer.

Denna tendens är oroväckande.

En förutsättning för framtida, uthållig jakt är god tillgång på goda jaktmarker; viltrika sumpskogar, småhyggen, lövskogar, urskogar, slättsjöar, oförstörd fjällterräng etc etc.

Dessa förutsättningarna är identiska för ett uthålligt fågelskådande!

Det "gröna" Sverige måste fortsätta sin påverkansprocess mot oss myndigheter, mot skogs- och jordbruket, mot industrin.

Denna process är ganska obekvämt för oss som drabbas av den, men den är nödvändig!

Grågåsen har gynnats av de nyskapade strandängarna.

Foto: Lennart Mathiasson/N

Hemköps Herefordbesättning har utträttat stordåd i Limsjön.

Foto: Staffan Müller

EUROPEISKA NATURVÅRDSÅRET 1995 ODLINGSLANDSKAPET

☞ Staffan Müller

Värdet av odlingslandskapet som miljö för växter och djur, har än en gång lyfts fram. När Sveriges ornitologiska förening firar sitt 50-årsjubileum, hedrar man sig själv med en kampanj,

Fåglar i odlingslandskapet.

Kampanjen är ett samarbete mellan SOF, LRF och jordbruksverket och vill bidra till att skapa bättre kontakter mellan lantbrukare och fågelskådare.

Den Broschyr, "Fåglar i odlingslandskapet" som bifogas denna tidning, är främst till för att spridas bland landets jordbrukare. Använd ditt exemplar i en kontakt med en lokal lantbrukare!

I Leksands fågelklubb nr 1/95 beskriver Gunnar Lind, själv jordbrukare, hur odlingslandskapet har förändrats under de senaste decennierna.

Jag vill med denna artikel ge en beskrivning av hur Leksands kommun arbetar för att förstärka odlingslandskapet ur naturvårdssynpunkt.

Leksand

Leksand är en typisk skogskommun. Vi förleds lätt att tänka på röda stugor, björkdungar i beteshagar och vyer med bloms-terprakt med Siljan i fonden, när vi tänker på Leksand. Ändå är Leksand till 90%

skogsmark. Av kommunens fastland är 99 000 ha skogsmark. Blott 4 000 ha är odlingslandskap!

Detta något skeva förhållande gör jordbruksmarken särskilt skyddsvärd i en skogskommun som Leksand.

Artrikedom

Om Du vandrar i storskogen, slås Du ganska snabbt av tystnaden där. Att gå "ut i skogen" för att titta på fåglar är som regel ingen höjdare. Man slås ganska snabbt av den artfattigdom som präglar storskogen. Åtminstone fågellivet är sparsamt där.

Ett strövtåg i odlingslandskapet däremot, ger upphov till mångfallt fler observationer. Det är framför allt i kantzonen mellan skog och åker som Du kan hitta fåglar, däggdjur, blommor och insekter.

Kantzoner

De värdefulla övergångarna mellan skog och åker krymper tyvärr allt mer. Inte ytmässigt kanske, men till innehållet.

Lövträden har, trots sin särklassiga växtkraft gentemot barrträden, ännu inte fått

någon framskjuten plats inom jord- och skogsbruket.

Den naturliga övergången mellan barrskogen och odlingslandskapet innehåller många lövträd och buskar som ur ekonomisk synpunkt är ett ogräs som hämmar tillväxten av mer luckrativa grödor som spannmål, vall, gran och tall.

I Siljansbygden skulle vi vilja se mycket mer av rönn, sälg, asp, hägg och fläder längs åkerkanterna.

Den ensidiga åkern

Den vanliga åkern saknar också mångfald. All avvikande vegetation, dvs allt som inte såts, kallas för ogräs. Det betyder att bara den eller de individer som trivs i just det sådesslaget eller den grässorten som finns på åkern, finner något livrum.

Det viktiga vattnet

Allt liv vill ha vatten. I dag har vi dikat bort allt vatten från åkrarna, vilket betyder att det vatten som finns, bara är tillgängligt för grödan. När vi dessutom kulverterade alla diken, dvs täckdikade, försvann de sista oaserna för de individer som kunde konkurrerar med de odlade grödorna om vattnet och restmarken.

Inget självändamål

Det är lätt att utmåla jordbrukaren som boven i denna strukturella förändring som så dramatiskt påverkat bl.a fågellivet i vårt odlingslandskap.

Sanningen är dock en annan. Det finns t.ex sannolikt ingen bonde som frivilligt utsätter sig själv och sina marker för mer eller mindre utplånande vätskor i form av växt- eller insektsbekämpningsmedel.

Det är vi konsumenter som kräver billigare och billigare matvaror som är huvudorsaken till utarmningen av jordbrukslandskapet.

Svensk jordbrukspolitik och svensk bondekooperations-strategi tycks också ha blivit någon form av "självgående pianon" som är mycket svåra att påverka. Båda lider av grava handikap; stark nedsatt syn, hörsel och känsel!

Anslutningen till EU, har i de här sammanhangen blivit skrottretande.

Lokalt handlingsprogram

Leksands kommun har antagit ett lokalt handlingsprogram för bevarandet av odlingslandskapet.

Det finns också en mycket stark politisk vilja att bibehålla "det öppna landskapet". Man kan nog säga att det är klart deklarerat att de 4 000 ha jordbruksmark som förgyller kommunen, skall var kvar.

Leksands politiker vet värdet, såväl ekonomiskt som estetisk, av vår jordbruksmark. Däremot kanske det brister i kunskapen om vilka naturvetenskapliga värden som finns i odlingslandskapet.

Det har fallit på min lott att arbeta för att förstärka dessa värden, parallellt med de estetiska.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden arbetar i första hand för att säkerställa olika former av jordbruk i skogsbygden.

Dräneringen av vattnet och utarmningen av mångfalden har gått längre i slättbygden än i skogsbygden. Dessutom lämnar oftast moränmarkernas åkrar större förutsättningar för en varierad flora än älsedimentens.

Tyvär har inte medelstilldelningen följt

samma höga nivå som den utalade politiska ambitionen.

F.n finns i stort sett inga kommunala medel avsatt till förstärkning av odlingslandskapet. Återstår 3 alternativ för den kommunala tjänstemannen.

1. Skaffa fram nödvändiga medel via andra instanser (naturvårdsverk, länsstyrelse, WWF etc)

2. Stötta enskilda bönder till enskilda insatser för förstärkning av naturvärdena i odlingslandskapet

3. Påverka den lokala marknaden/konsumenterna till aktiva insatser för lokalt producerade livsmedel

Pågående naturvårdsprojekt i odlingslandskapet

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har utpekat olika biotoper i odlingslandskapet som särskilt skyddsvärda. Det är där de kommunala insatserna i första hand satsas. Exempel på sådana biotoper är, strandängarna, skogsbetesmarkerna, hagmarkerna, kalkrikemarkerna, kulturhistoriskt värdefulla marker.

Här följer exempel på några konkreta arbetsområden:

***Strandängarna vid Limsjön.**

Kommunen har skaffat 15 nötkreatur som skall föröka sig till ca 40, vilket behövs för att hålla de för fågellivet vid sjön ytterst värdefulla strandängarna i hävd.

***Hagmarkerna kring byarna.**

Kommunen har hjälpt till med inhägnad av

olönsamma men värdefulla betesmarker i Hjulbäck, Fornby, Tasbäck, Björkberget, Almo, Storön, Sunnanäng, Hjortnäs, Tällberg, Lindberg, Almberg, Hisvåla, Kilen, Rönnäs, Åhl's Tällberg, Solberga, Solarvet, Rexbo, Helgnäs, Djura, Skinnaråsen, Ljusbodarna etc etc.

***Slättergille**

Kommunen har aktivt medverkat vid återskapandet av s.k slättergillen i bl.a Björkberget, Rönnäs, Åhl's Tällberg och Tällberg.

Lieslätter av särskilt känsliga marker är en förutsättning för att behålla floran.

***Landskapsvårdsersättningar**

Kommunen har på uppdrag av länsstyrelsen hjälpt till med att fördela mer än 500 000:- som årligen fördelas bland bönder som har särskilt värdefull mark ur landskapsvårdssynpunkt.

***Fäbodstöd.**

Kommunen stöttar såväl ekonomiskt som personellt, de jordbrukare som ägnar sig åt fäbodbruk och skogsbete.

***Ängsladorna.**

Kommunen restaurerar med stöd från Länsantikvarien, ett 40-tal ängslador i Siljansnäs, Sjöbotten, kring Limsjön och In-sjön.

Syftet är att bevara den kulturmiljö som ängsladorna finns i samt att säkerställa hävden av jordbruksmarken.

Uthålligt?

Man kan ju alltid ifrågasätta hur uthålliga

de insatser som nämnts är.

En förutsättning för garanterad uthållig hävd av jordbruksmarken är ändå att jordbruket kan drivas på företagsekonomiskt sund grund.

Det känns pinsamt att ett rikt land som Sverige, inte kan presentera en självbärande

näring som matproduktion, den mest basala verksamheten i vår tillvaro.

Ser man dessutom vårt jordbruk i ett mer globalt perspektiv, med vetenskapen om att jorden svälter, ter sig hotet om, eller snarare kravet på nedläggning av svenskt jordbruk som än mer huvudlöst!

Ortolansparven var förr en vanlig fågel i odlingslandskapet.

Foto: Gunnar Lind

FÅGELLIVETS FÖRÄNDRING I JORDBRUKSBYGDEN UNDER DE SENASTE 50 ÅREN

✎ Gunnar Lind

Jordbruket har i alla tider varit stadd i förändring och hela tiden har nya, mera förfinade, brukningsmetoder avlöst de gamla. Under de senaste 50 åren har förändringarna skett i snabbare takt än tidigare och odlingslandskapet har förändrat karaktär. Leksandsbygden var tidigare ett område med ett otal små brukningsenheter men i dag finns i regel endast något eller några lantbruk kvar i de olika byarna. Många små och orationella åkrar samt så gott som alla inägolotter har lagts ner, diken har lagts igen och fuktiga marker dränerats. I takt med alla förändringar har även fåglarnas livsmiljö ändrats och i fågelsamhället pågår hela tiden en kontinuerlig förändring. Vissa arter minskar i antal medan andra arter ökar, en del försvinner helt och nya vandrar in. Jag skall här redogöra för en del synbara förändringar som ägt rum under den aktuella perioden.

Kräkan har alltid varit starkt bunden till jordbruksbygd. Den har under hela perioden varit en allmän fågel och är så än i dag. Det häckande kråkbeståndet har emellertid minskat kraftigt och jag vill påstå att det har halverats sedan 50-talet. Orsaken till nedgången beror till större delen på predation från korp. Kajan har ökat påtagligt under perioden och även skatan har ökat något i antal. De båda senare häckar mestadels i anslutning till bebyggelse och bona har således ett relativt skyddat läge. Staren har alltid varit en välkänd och vanlig fågel. Den hade en kraftig nedgångsperiod under 70- och 80-talen och försvann då från många tidigare häckningslokaler. Under de allra senaste åren har dock en viss återhämtning skett.

Sånglärkan förekom tidigare nästan ute-

slutande i odlingslandskapet och den var mycket vanlig på våra åkrar. Den har dessvärre minskat mycket i antal och en av anledningarna till detta torde vara den minskade vallarealen och den tidigare lagda slåttern. Ortolansparven var förr en vanlig fågel i anslutning till jordbruksbygd. Under 60-talet började den minska i antal och i dag är den försvunnen från de flesta gamla häckningslokaler. Gulsparven var inte lika starkt knuten till åkermark som ortolansparven, utan den var mera en skogsbrynens och inägnas fågel. Den minskade i antal under 50- och 60-talen, mycket beroende på biocidförgiftning. Den ökade efterhand till sin forna numerär men under de allra senaste åren tycks åter en viss nedgång ha ägt rum. Grönfinken var ovanlig i Leksand på 40-talet men den har sedan dess

Storspoven är en symbol för fågellivet i odlingslandskapet.

Foto: Tero Niemi

ökat kraftigt i antal och är i dag mycket vanlig. Hämplingen var inte heller ovanlig på 40-talet men under 70-talet började en kraftig nedgång att märkas och i dag är den knappast längre en regelbunden häckfågel i Leksand. En finkfågel som invandrat under perioden är rosenfinken. De första exemplaren iaktogs under första hälften av 50-talet. Den kom under den period som många åkermarker började förbuskas och där fann den lämpliga häckningsbiotoper. Den ökade efterhand i antal och under 70-talet synes den ha besatt de flesta lämpliga lokalerna för därefter har den inte ökat nämnvärt i antal. Gråsparven var förr mycket vanlig och många bönder betecknade den som ohyra, för på höstarna drog stora flockar omkring i havrefälten och tullade av skörden. Under de senaste 10-15 åren har gråsparven minskat mycket i antal och på många ställen är den försvunnen. Pilfinken däremot har ökat kraftigt i antal och den finns nu i goda bestånd i de flesta byar.

Gulärlor har i alla tider setts på åkrarna under såningstiden i maj. Det har då mestadels rört sig om den nordliga rasen som rastat under genomflyttningen. Den sydliga rasen har vi haft häckande på några få lokaler här i Leksand. Det är osäkert om den finns kvar som häckfågel längre för de strand- och fuktängar den bebodde är numera igenvuxna eller uppodlade. Sädesärulan är en art som inte i någon större utsträckning påverkats av jordbrukets förändringar men den är inte heller någon utpräglad åkerfågel, utan den är mera knuten till bebyggelsen i våra byar. En av de stora förlorarna är buskskvättan. Den var förr mycket vanlig både i ren jordbruksbygd och vid

inägorna i skogen. Numera finns endast något enstaka par kvar här och var. Även stenskvättan har minskat starkt i antal men den har aldrig varit lika talrik som buskskvättan. Av svalorna är ladusvalan och hussvalan starkt knutna till jordbruksbygd. Båda arterna var förr allmänna fåglar men i dag är de fåtaliga och försvunna från många gårdar.

En fågel som vid sekelskiftet var en karaktärsfågel på våra åkrar var kornknarren. Den var i stort sett försvunnen redan i mitten av seklet och numera måste den betraktas som en tillfällig besökare. Storspoven var vanlig på 50-talet och den finns fortfarande kvar på de flesta områden men paren har efterhand blivit färre. Tofsvipan fanns på 50-talet i några få kärnområden. Under 60- och 70-talen ökade den i antal och besatte flera nya lokaler. Sedan dess har den åter minskat i antal och försvunnit från flera av de nyetablerade lokalerna. Skrattnåsen invandrade till Leksand och Limsjön i slutet av 40-talet. Den ökade i antal efterhand och bosatte sig i flera sjöar. De höll ofta till på åkrarna och de hämtade huvuddelen av födan därifrån. Fiskmåsen har funnits i Leksand sedan lång tid tillbaka men under 40- och 50-talen började de häcka i ren jordbruksmiljö. De ökade också kraftigt i antal under 50- och 60-talen men sedan mitten av 70-talet har såväl fisk- som skrattnås åter minskat i antal. Kanadagåsen invandrade till Leksand under 60-talet. I början ökade antalet i långsam takt men under senare delen av 70-talet tog ökningen fart och i dag finns den i stort antal i våra marker. Gässen furagerar på åkermark såväl vår som höst och höstetid kan man se flockar om inemot 500 ex

Ladusvalan har minskat i det "nya" odlingslandskapet.

Foto: P. Roland Johanson/N

på de skördade fälten.

Den fågel som varit starkast knuten till åkermark, jämte kornknarr och sånglärka, är raphönan. Förr fanns den på de flesta jordbruksmarker i kommunen. Redan i början av 50-talet började en viss nedgång av beståndet att märkas och under 60-talet försvann den helt. Senare har vissa försök gjorts att återinplantera arten men de utsatta fåglarna har snart försvunnit. Raphönans försvinnande beror säkerligen på flera samverkande faktorer, bl a har vallarealen minskat, slåttern är tidigare än förr och ogräsfloran har minskat på grund av besprutningar. En annan fågel som ofta ses på åkarna är ringduvan. Den har hela tiden varit allmän och inga större förändringar har

noterats. Under de allra senaste åren tycks dock en viss nedgång ha drabbat arten. Den enda rovfågel som varit starkt bunden till jordbruksmark är tornfalken och det var förr en vanlig syn att se tornfalkar ryttla över åkarna. Även den har minskat påtagligt och nu finns inte många par som häckar i anslutning till odlingsbygd inom kommunen.

Som slutsamling kan man konstatera att under de 50 senaste åren har fler arter invandrat till, än försvunnit från våra jordbruksbygder. I stort sett har emellertid en utarmning skett då flertalet arter minskat kraftigt i antal och någon förändring till det bättre kan man inte heller skönja under överskådlig tid.

Raphönan var förr en vanlig fågel i Siljansbygden. När öppna diken och ogräs försvann, upphörde också förutsättningarna för den känsliga fälthönan som under 50- och 60-talen fick det allt svårare att hitta mat. Under de kalla vintrarna på 60-talet, dog stammen ut i Siljansbygden.

Efter flera inplanteringsförsök under senare år, finns det åter några enstaka par raphönor på Tunaslätten. På Storön i Siljansnäs satt det ut fåglar 1994. Några individer har överlevt vintern. Låt oss hoppas att raphönan går en ny vår till mötes!

Foto: Gunnar Lind

HUR SKALL DET GÅ NU DÅ ?

☞ Staffan Müller

Efter många års slit och grovarbete i fågelklubben har Bosse Alexandersson valt att lämna sina uppdrag i fågelklubben.

För en som varit med under hela Bosses tid som styrelseledamot och tidningsansvarig, inställer sig ganska naturligt frågan: Hur skall det gå nu då?

Bosses sätt att sköta kassa och budget har blivit en fågelklubb med gott rykte, effektivt utnyttjande av tillgängliga medel och en "öppen" förening där varje krona balanseras mot stadgeenliga beslut.

Det kan tyckas lite "torrt" att lägga så stor vikt vid kassörens strikta roll i en förening, men jag tror att det är den goda kassören och "griniga" revisorer som ger en förening uthållighet.

Uthållighet har ju som bekant blivit ett hörsord i natur- och miljövårdsarbetet.

Utöver arbetet med bokföringen, har också Bosse tagit fram vår tidskrift 2 gånger varje år. Eftersom tidningen blivit vårt ansikte utåt, är det lätt att förstå värdet även av denna insats.

Nu måste alla intresserade medlemmar ställa upp och stötta oss som tagit över Bosses olika uppdrag i Leksands fågelklubb.

Jag är inte ett dugg orolig över Göte Bergqvist som kassör, är lite mer tveksam till tidningen framtid men är nog mest bekymrad över allt det där arbetet "runt omkring" som Bosse varit så bra på.

Hur som helst är det bara att tacka Bosse för den insats han gjort och man kan bara gratulera honom till att han nu faktiskt kan få lite tid över till eget nyttjande av naturen tillsammans med Kirka

Hemköp har engagerat sig stort i vårt arbete för att restaurera Limsjön. En hel Hereford-besättning och den ovanliga Linderödsgrisen har köpts in under året. Dessutom har Hemköp AB finansierat den fina folder som alla fågelklubbens medlemmar får gratis med detta utskick.

Hemköp har dessutom, vilket säkert många av medlemarna redan konstaterat, tagit för vana att rapportera från Limsjön i sin förnämliga kund-tidning "Matnyttigt".

Upplaga över en miljon!
Samarbetet med Hemköp AB fortsätter. Nu skall vandringsleden och skyltningen av sjön vässas till kommande år!

ÅRSBERÄTTELSE FÖR LEKSANDS FÅGELKLUBB 1994

Leksands fågelklubb lägger sitt 17:e verksamhetsår till handlingarna.

Året som gått har kanske mer än något annat år tidigare präglats av den långa våren och av ett fantastiskt fint sommarväder.

Tack vare ett gott samarbete mellan kommunen och fågelklubben har flera ALU-anställda kunnat syssla med aktiviteter som skulle varit mycket svår för vår förening att kunna genomföra på egen hand. Ex.vis har en vandringsled runt Limsjön iordningställt. Sjön har inventerats dagligen under hela häckningssäsongen, projekt Pilgrimsfalk har via ALU genomförts med dygnet-runt bevakning etc. etc.

Många nya frivilliga krafter har också engagerat sig och det blir allt fler som är beredda att arbeta för en aktiv naturvård/faunavård i en mycket spännande kommun.

Föreningsuppgifter

Medlemsantalet är 547, varav 99 är under 26 år.

Styrelsen har varit kallad till 5 protokollförda möten.

Under året har följande medlemmar varit med i styrelsen:

Henry Pollack, ordförande. Staffan Müller, sekreterare, Bosse Alexandersson, kassör samt Anders Hans och Sören Stenberg övriga ledamöter.

Sigvard Lind och Hans Göran Wessmark har varit revisorer i föreningen, medan Gunnar Lind ansvarat för valberedningen som f.ö bestått av Kjell Bond och Ulf Bond.

Här följer en presentation av de olika verksamhetsgrenarna, samt redovisas de resultat som uppnåtts:

Projekt Pilgrimsfalk

Lasse Nilsson har tillsammans med Bog-

dan Persson, Anders Hans och Anders Ståhl, startat ett mycket intressant projekt Pilgrimsfalk under året. I samråd med Göteborgs universitet, SNF och Göteborgs ornitologiska förening, har Leksands fågelklubb placerat ut falkungar i 2 branter inom kommunen, s.k "hackning".

I ett av fallen lyckades samtliga 4 ungar komma på vingar, medan minst 2 av 3 ungar i den andra kullen, blev uppätta av Duvhök!

Projekt pilgrimsfalk har engagerat ett 20-tal frivilliga bevakare. Kommande år satsar vi på 2 nya utsättningar.

Projekt Berguv

Anders Sjölund och Bengt Östberg har liksom föregående år ansvarat för uppfödningen av berguvar inom ramen för projekt berguv Dalarna.

Anders i Almo har ett uvpår vilka under 1994 fick ut 2 ungar.

Kungsörnen, vinterfågel i Leksand.

Foto: Bengt Lundberg/N

Ljudlöst flyger slagugglan över fältet.

Foto: Ingemar Udd

Bengt Östberg har 2 uvar i Insjön. Paren fick 4 resp.

3 ungar som också släpptes ut under hösten i Vansbro, Öje och Insjön.

Ett stort antal hönsägare har bidragit med slakthöns under året, varför projektet aldrig varit hotat att bli utan foder till uvarna.

Anders och Bengt har lagt ner ett mycket omfattande och gott jobb på våra uvarna och resultatet 8 buruppföda, överlevande berguvsungar kommer att påverka den framtida berguvsstammen i Dalarna.

Henry Pollack ansvarar för uvprojektet i Leksands kommun.

Tornfalksprojektet

Tornfalksprojektet har under året kompletterats med enstaka nya hyggesholkar. Genom samverkan med kommunens ALU-projekt har dessutom tidigare ett 30-tal holkar satts upp i odlingslandskapet runt om i kommunen. Någon häckning i de senare har ej konstaterats under 1994.

Totalt finns f.n ca 200 falkholkar uppsatta i skogs- och hyggesterräng. 24 tornfalkspar gick till häckning i holkarna under 1994. Av dessa lyckades 18 par och fick ut sammanlagt 92 ungar vilka samtliga ringmärktes.

Ytterligare 3 par tornfalk genomförde lyckade häckningar i jordbrukslandskapet inom kommunen. I de 30 uppsatta holkarna vid åkerkanter återfanns under året ingen häckning.

Utöver falkhäckningarna utnyttjades 13 av holkarna av Slagugglor som alla lyckades med reproduktionen. 34 ungar ringmärktes.

I en högstubbe hittades ytterligare ett

slagugglepar under 1994.

Gunnar Lind har under året ansvarat för projektet som består av 6 olika inventeringsslag.

Övriga holkprojekt

Ca 100 småfågelholkar har distribuerats eller satts ut under våren genom kommunalt ALU-anställdas försorg.

Ytterligare närmare 500 holkar har levererats till Clas Ohlsons i Insjön. Firman har sålt dessa och förtjänsten har oavkortat gått till fågelklubben.

Örnutfodringen

Farmek bedrev verksamhet på slakteriet i Borlänge fram till 1992. Därefter har en mycket värdefull kontakt med en av Farmeks djurtransportörer knutits. På så sätt har vi inte alls drabbats av slakteriets flytt till Uppsala. Under hela säsongen bidrog Farmek med flera ton kött. Flera jordbrukare i kommunen har också bidragit med uppskattningsvis 4 ton kött.

Åteln besöktes under året av såväl kungs- som havsörn.

Bogdan Persson har ansvarat för verksamheten kring åteln.

Limsjön

Fågelklubben har under året, i samarbete med Leksands kommun, inventerat Limsjön.

En vandringsled runt sjön är iordningställd och invigdes med hjälp av Jan Danielsson, under stor pompa och ståt den 14 maj. Evenemanget lockade ca 1000 personer till vandringsled, serveringen och konstutställningen.

Musik vid Siljan

Vår förening har också medverkat under musik vid Siljan.

Svenska naturskyddsföreningens vice ordf. tillika författaren och kåsören Stefan Edman, förgyllde tillsammans med tvårflojtisten Anna-Karin Dannehag tillställningen som blev en minnesvärd morgonvandring i högsommarväder.

Ringmärkning

Limsjöns tättingar ringmärktes i full skala för tredje året i rad. Totalt märktes under året 1704 fåglar, vilka fångades i nät place-rade i eller i närheten av bladvassarna.

Bland de mer anmärkningsvärda fåglarna som ringmärktes, återfanns liksom i fjol höksångare. Ny art för året blev bl.a snösiska och grönsångare.

Staffan Müller och Gunnar Lind har med god hjälp av Inga-Lill Paulsen Andersson, Bogdan Persson, Per Lindberg och Anders Hans, genomfört ringmärkningen som omfattat ett 50-tal morgonpass. Totalt har under året 1705 fåglar ringmärkts.

Utöver Limsjömärkningen med slöjnet, har Gunnar Lind och Staffan Lind ringmärkt boungar av såväl rovfåglar som ugglor och andra arter.

Staffan Lind kontrollerar 2 holkserier om vardera över 100 holkar på Dragsångarna och vid Limsjön. Ungarna märks, vilket senare kommer att ge oss värdefull information om limsjöfåglarnas rörelsemönster.

Rapportkommitté och inventeringsgrupper

4 inventeringsgrupper har arbetat under året.

Dessa har specialstuderat olika fågelarter eller biotoper.

Bogdan Persson är projektledare för Backsvalorna.

Mats Knutsson håller koll på storspöven.

Staffan Müller inventerar alla kommunens bladvassbälten.

Tomas Henriksson patrullerar av alla kommunens öar.

Conny Land har varit rapportsamordnare.

Skogsgruppen

Henry Pollack har tillsammans med naturvårdssekreteraren granskat ett 100-tal avverkningsanmälningar som presenterats av skogsvårdsstyrelsen.

Samarbetet med SVS är mycket gott. En nyanställd tjänsteman ansvarar för den s.k nyckelbiotopinventeringen som hittills mest är ett fältarbete, men som senare kommer att medföra att många mindre (< 5 ha) skogsbiotoper kommer att skyddas.

Strömstare

Sören Stenberg bygger upp ett nät av strömstareholkar runt alla lämpliga biotoper i kommunen och häckningsframgången är god.

30 hyllor är uppsatta och häckningsresultatet har kontrollerats endast i ett fåtal revir, men ändå givit 2 lyckade häckningar.

Program/exkursioner

Program och exkursionsutbudet har skurits ner något, eftersom efterfrågan på bildafnär och guidade promenader tycks vara sval.

Trots allt har flera bildprogram genomförts samt några exkursioner gjorts i Lek-

sandsnaturen.

Runt Limsjön i maj deltog ett 30-tal under den s.k fågelskådningens dag.

Henry Pollack samordnar föreningens programinslag.

Ungdomssektionen

Ungdomssektionen har ej bedrivit någon verksamhet under året. Däremot har fältbiologerna startat lokal verksamhet i Leksand. Kanske kan detta leda till att även fågelskådningen bland de yngre kommer att få en ökad intensitet.

Batterisorteringen

Fr.o.m 1992 sorterar fågelklubben såväl Rättviks som Leksands batterier.

Under året har sammanlagt ca 6,5 ton sorterats. Inkomsten fonderas på ett rese-konto i fågelklubben och fördelas som resestipendium bland dem som deltagar i sorteringen, när det blir dags för långfärd.

Anders Hans har under året varit ansvarig för batterisorteringen.

Tidningen

Informationsbladet har rönt en mycket stor uppmärksamhet och uppskattning på grund av sitt enkla men intressanta budskap.

2 nummer per år, som kompletteras med ytterligare 2 enklare nummer delas ut till medlemmarna.

Bosse Alexandersson har ansvarat för tidningen. Till sin hjälp har han bl.a Sören Stenberg, Anders Hans och Staffan Müller.

Prästön

Fågelklubben har under året utfört vissa skötselåtgärder på Prästön, statens naturreservat i Insjön.

Hans Hyttsten är ansvarig.

Ekonomi

Fågelklubben har en god ekonomi.

Tidskriften som är en utgåva i kanske 100 000-kronorsklassen, görs till en bråkdel av denna summa tack vare Bosse och Sten Alexandersson samt Cilla Hansson.

Många företag ställer bredvilligt upp med virke och annat material som vi behöver.

Intresset för Leksands fågelklubb och dess verksamhet är mycket stort och vi citeras och kommenteras nu i hela landet.

Vi har utvecklats till en förening som på ett förtroendeingivande sätt blandar omfattande, lokala naturvårdsinsatser med intressanta utflykter och spännande fågelskådning.

Avsaknaden av en aktiv ungdomsgrupp och en drivande programkommitté, visar trots allt att det finns mycket, mycket mer att göra.

Leksand den 15 februari 1995

Henry Pollack

Staffan Müller

Den mindre korsnäbben brukar rapporetras från vinterfågelräknarna.

Foto: Tero Niemi

SVENSKA VINTERFÅGELRÄKNINGEN

» Henry Pollack

Vi har i Insjön deltagit i vinterfågelräkning i 10 år i rad och presenterar här en sammanfattning i tabellform där antalet individer av förekommande art redovisas. Det är en taxering enligt punkttaxeringsmetoden. All räkning av fåglar sker från fasta punkter under 5 minuter per punkt. En rutt består av 20 punkter med varierande biotoper. Den rutt vi åker är c:a 15 km och startar vid vattentornet på Vattberget och går sedan ner till sjön för att dra vidare genom både bebyggelse, skog hyggen åkrar och myrmarker. Vi har valt att genomföra räkningen endast en gång per vinter, och det ska då ske under den s.k. huvudräkningsperioden kring jul/nyår. Om man anser sig ha tid ska man däremot räkna i 5 perioder varje vinter, med första perioden i slutet av oktober och den sista i mitten av mars. Räkningarna skall göras så lika som möjligt från år till år, för att jämförelsen ska bli så riktig som möjligt. Om någon är speciellt intresserad, går det bra att få en mera detaljerad redovisning av varje punkt från samtliga år från Henry Pollack tel. 0247-40964.

Stöd Leksands
Naturvårdsfond!

Postgiro 44 99 57-0

RINGMÄRKNINGEN VID LIMSJÖN 1994

✉ Staffan Muller

Århundradets sommar, så vill vi minnas året som gått. Det skulle också snart visa sig i ringmärkningsprotokollen att 1994 var ett anmärkningsvärt år.

Sedan ringmärkningen vid Limsjön startade 1992 har som mest ca 700 fåglar fångats under en säsong. Under det gånga året mer än fördubblades den summan.

Eftersom grönsiskan och lövsångaren stod för de stora ökningarna jämfört med tidigare år, kan man tolka 1994 som ett gått år för så väl fröätande fåglar som för de insektsätande.

Som vanligt har ringmärkningen vid Limsjön ägt rum från fasta nätplatser, varför årets verksamhet är jämförbar med föregående års.

43 Fångstdagar

Under 1994 genomfördes sammanlagt 43 fångstdagar vid Limsjön.

Perioden 15 augusti - 6 september blev årets högsäsong, med toppnoteringen 253 fångade fåglar den 24 augusti.

Under året har Inga-Lill Paulsen Andersson assisterat vid ringmärkningen tillsammans med i första hand 2 ALU-anställda fågelskådare Anders Hans och Pogdan Persson.

Många fåglar - få rariteter

Trots att över 1700 fåglar märktes vid Limsjön, uteblev de riktigt anmärkningsvärda fångsterna. Precis som föregående år fast-

nade en höksångare i näten. Man kan fråga sig om det finns en mer nordlig förekomst av arten än vad som anges i litteraturen eftersom vi inte funnit Limsjön som en "logisk" rastplats för de nu kända populationerna.

Blåhaken har trots det fina sommarfjällvädret inte alls förekommit vid Limsjön i samma utsträckning som tidigare år.

En lövsångare som ringmärktes vid enda vårmärkningstillfället i maj 1993, återfångades under den enda försommarmärkningen 1994, på fågelskådningens dag. Leksands fågelklubb har f.ö beslutat att inte störa fågellivet med nätfångster under yngelperioden i maj - juni.

700 lövsångare ringmärktes vid Limsjön 1994!

Massor av ungfåglar kom på vingar denna varma sommar.

Foto: Viking Olsson/N

RINGMÄRKNINGEN 1994

År	91	92	93	94
Antal märkdagar	15	35	47	43
Art				
Lövsångare	16	64	85	699
Grönsiska	1	20	9	355
Rörsångare	19	138	116	126
Sävspärv	29	57	79	70
Sävsångare	4	82	57	69
Blåmes	36	40	36	64
Rödhake	30	45	81	45
Trädgårdssångare	1	35	7	35
Domherre	6	--	3	31
Svarthätta	2	22	24	22
Sädesärta	--	2	8	18
Talgoxe	12	8	16	17
Grönfink	--	1	7	16
Rosenfink	--	10	1	13
Gråsiska	--	--	--	13
Bergfink	--	1	68	13
Blåhake	12	43	15	13
Rödvingetrast	--	8	26	12
Ärtsångare	1	5	6	10
Entita	1	2	7	8
Gransångare	4	--	2	8
Järnsparv	3	8	10	7
Gulspärv	--	--	9	6
Bofink	--	3	49	6
Törnsångare	2	1	--	5
Buskskvätta	--	2	1	3
Rödstjärt	--	1	2	3
Gårdsmyg	1	1	2	3
Trädpiplärka	--	--	--	3
Nötväcka	1	--	1	2
Björkrast	--	5	5	2
Gulärta	--	3	4	1
Svartvit flugsnappare	--	1	10	1

Taltrast	--	1	3	1
Grå flugsnappare	--	--	1	1
Höksångare	--	--	1	1
Törnskata	--	--	--	1
Grönsångare	--	--	--	1
Stjärtmes	--	--	13	--
Talltita	--	--	6	--
Kungsfågel	--	--	4	--
Gräshoppsångare	--	--	3	--
Koltrast	--	2	1	--
Videsparv	--	--	1	--
Trädkrypare	--	--	1	--
Stare	--	2	--	--
Sparvhök	--	1	--	--
Ängspiplärka	--	1	--	--
Svart rödstjärt	--	1	--	--
Härmsångare	--	1	--	--
Ladusvala	1	--	--	--
Totalt 51 arter	184	627	782	1704

Höksångare även 1994!

Foto: Bogdan Persson

Efter 35 år är pilgrimsfalken tillbaka!

Foto: Sören Stenberg

PILGRIMSFALKEN I LEKSAND 1995

Efter föregående års lyckade satsning på utplantering av Pilgrimsfalk i kommunen, har nu Projekt Pilgrimsfalk Sverige, beslutat att satsa på ytterligare utsättningar i Leksand.

1995

Anders Hans och Anders Ståhl som är ansvarig för falkarna på en av lokalerna, kommer att få ytterligare en ungpått att mata och vakta detta året.

Bogdan Persson och Lasse Nilsson måste alla sina ungar i "sitt" berg och kommer därför att satsa på en "hacking" på ett nytt ställe i närheten av Häradsbygden.

Genom ett mycket gott tillmötesgående från några företag, har vi fått ekonomisk hjälp att fullfölja falkprojektet. Bergqvist AB, Moelven AB, Leksands Bröd AB, Clas Ohlson AB och NECO, har tillsammans sponsrat falkprojektet med 20 000 kr!

Falkgruppen med Lasse Nilsson i spetsen, hoppas redan i år kunna visa upp en av boplatserna för allmänheten, redan under pågående uppfödning. Tänk vilken reklam för vår verksamhet!

Vill Du vara med?

Vi kommer att behöva hjälp med tillsynen av falkarna under ett par intensiva veckor i juli.

Under en vecka bevakas falkarna dygnet runt, därefter kräver de regelbunden tillsyn ända tills de lämnar Leksand i slutet av augusti.

Vill Du se?

Falkarna vid en av boplatserna kommer, förutsatt att projektet lyckas, att visas för allmänheten under sommaren. Annons kommer i så fall att finnas i Leksandsbladet omkring 1 juli.

Vill Du stödja projektet?

Sätt in en extraslant på fågelklubbens postgiro. Märk med "pilgrimsfalk"!

Tack på förhand!

**Lasse Nilsson 333 92, Bogdan Persson 333 12,
Anders Hans 144 02, Anders Ståhl, 142 53**

FLERA FÖRETAG SPONSRAR FALKARNA 1995: NE&CO, LeksandsBröd AB, Nordbanken, Axel Bergqvist AB, Moelven Dalaträ AB, Clas Ohlsson AB!

Höstprogram 1995

- 27/8 Flyttfåglar och ringmärkning
Ledare: Staffan Müller, Inga-Lill Paulsen och Anders Hans.
Samling vid Norsbro kl.06.00.
- 13/9 Bildafton. Fotograf från Dalarna visar bilder.
Miljökontoret kl.19.00.
- 7-8/10 Bird watch-day. Anders Hans återkommer med program.
- 25/10 Bilder från Hornborgasjön.
Miljökontoret kl.19.00.
- 22/11 Bildafton. Fågelklubbens egna fotografer.
Miljökontoret kl.19.00.

Sträckande ejder

Foto: Åke W Engman

SE'N SIST FRÅN INSJÖN

☞ Henry Pollack

Året kunde knappast börjat bättre än i år, eftersom Anders Hans och Bogdan Persson på nyårsdagen ringde och tipsade om att det satt en havsörn på Insjöns is, så jag for ner till Ålbybadet och kunde själv se den i närmare en timme innan vi tyckte det var för kallt att stå kvar. Örnen däremot satt kvar när vi lämnade platsen, och några kråkor bevakade noga vad den hade för sig. Vi har haft 4 st raphöns, som rört sig i området runt kyrkan, och mot slutet av vintern reducerades de till 3. I början av februari såg jag en tretåig hackspett vid Mats-Andersbo och i mitten av samma månad såg Margit Pettersson en tornfalk i Sätra.

Det kan ha varit samma tornfalk som setts hela vintern runt Limsjön. En storlom har hållit till i det öppna vattnet i älven hela vintern, liksom två st storskarvar som rapporterats av många insjöbor.

I slutet av mars hade vi två kattugglor i Sätra, och en vid Vattberget. Vid Busmor ropade två sparvugglor och en pärluggla. Den 11:e resp. 15:e mars lade sig berguvs-honorna på varsina tre ägg i våra voljärer i Insjön. Stararna fanns här 8:e mars så de fick känna på vinterns bakslag, som inträffade sista helgen i mars i form av en rejäl snödämp på 2 dm, likaså hade de första tofsviporna och bofinkarna kommit då.

Bofinken fick en svår vår 1995.

Foto: Viking Olsson/N